

Sygn. akt IV CSK 497/18

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z urzędu

przy uczestnictwie M. S. i I. S.

w przedmiocie przyjęcia do szpitala psychiatrycznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 listopada 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania M. S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w S.

z dnia 11 maja 2018 r., sygn. akt IV Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
przyznaje adw. H. N. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w S.)
kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o stawkę podatku od
towarów i usług należną od czynności tego rodzaju tytułem
kosztów pomocy prawnej udzielonej uczestniczce w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Uczestniczka postępowania M. S. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 11 maja 2018 r. oddalającego jej apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 26 stycznia 2018 r. Sąd Rejonowy uznał w tym postanowieniu za zasadne przyjęcie uczestniczki w dniu 11

stycznia 2018 r. do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody i orzekł o kosztach sądowych.

Postanowienie zapadło w postępowaniu wszczętym na skutek zawiadomienia Centrum (...) w S. (C(...)) o przyjęciu uczestniczki w dniu 11 stycznia 2018 r. (o godz. 15.00) do szpitala psychiatrycznego na podstawie art. 28 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1878), z którego uzasadnienia wynikało, że uczestniczka postępowania była pod wpływem produkcji psychotycznej, wykazywała wysokie bierne ryzyko zachowań agresywnych, gwałtownych i zagrażających, nie wyraziła jednak zgody na umieszczenie jej w szpitalu psychiatrycznym. Uczestnik postępowania I. S. - mąż uczestniczki ocenił, że zatrzymanie żony w szpitalu „nie do końca było zasadne”. Sąd ustalił, że uczestniczka od około 8 miesięcy widzi różne obrazy, np. dzieci w zakrwawionych koszulkach, doły i groby, co powoduje, że w prokuraturze i na policji złożyła zawiadomienie o ludzkich zwłokach zakopanych na terenie jednej z plebanii w S. Gdy poszła po pisemną odpowiedź, została nakłoniąta do konsultacji psychiatrycznej, na co się zgodziła się. Została przewieziona do C(...), gdzie lekarz zdecydował o pozostawieniu jej za jej zgodą na oddziale. Jednak w dniu 11 stycznia 2018 r. uczestniczka cofnęła zgodę na leczenie, a w dniach 18 i 19 stycznia 2018 r. zażądała pisemnie natychmiastowego wypisania, co nastąpiło w dniu 19 stycznia 2018 r. W wypisie stwierdzono, że nie zachodzą bezwzględne przesłanki do jej zatrzymania wbrew jej woli, oraz że uczestniczka nie zagraża bezpośrednio życiu i zdrowiu swojemu lub innych osób. Zalecono jej jedynie szczególną staranność i uwagę w dalszej opiece nad dziećmi z uwagi na możliwość rozszerzania się systemów urojeniowych na najbliższe otoczenie. W rozpoznaniu wstępnym u uczestniczki stwierdzono psychozę paranoidalną.

W toku postępowania sporządzona została opinia sądowo – psychiatryczna, diagnozująca u uczestniczki chorobę psychiczną - zespół paranoidalny (schizofrenia) - która zaczęła się około 2 lat temu i ma charakter progresywny. W okresach pogorszonego stanu psychicznego, uczestniczka postępowania podejmowała głódówki, które bezpośrednio zagrażały jej życiu. Nadal nie uzyskano zadowalającej poprawy w stanie psychicznym uczestniczki, która wymaga dalszego

leczenia. Biegły zasugerował potrzebę złożenia wniosku o leczenie w trybie art. 29 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Brak poprawy zdrowia uczestniczki, a w szczególności jej nadal występujące przeświadczenie o przetrzymywaniu ludzi na plebanii potwierdził także jej mąż. Analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy przez pryzmat art. 28 w zw. z art. 22, art. 23 art. 25, art. 26 i art. 27 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, Sąd pierwszej instancji uznał hospitalizację uczestniczki dokonaną bez jej zgody za zasadną. Podkreślił, że w dniu przyjęcia, a w zasadzie zatrzymania w szpitalu mimo cofnięcia zgody na dalszy pobyt, u uczestniczki stwierdzono wysokie bierne ryzyko zachowań agresywnych, gwałtownych i zagrażających z jej strony, przy czym biegły potwierdził, że objawy choroby psychicznej wywołują u niej bezpośrednie zagrożenie dla jej życia. W świetle powyższego Sąd uznał za zasadnie dokonane przyjęcie uczestniczki postępowania M. S. bez jej zgody do szpitala psychiatrycznego.

Sąd drugiej instancji rozpoznający apelację uczestniczki od postanowienia Sądu Rejonowego uznał, że nie była uzasadniona. Podzielił ustalenia faktyczne i wywiedzione na ich podstawie stanowisko prawne Sądu Rejonowego o zasadności przyjęcia apelującej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody.

W skardze kasacyjnej uczestniczka zakwestionowała orzeczenie Sądu Okręgowego. Podniosła zarzut nieważności postępowania spowodowanej pozbawieniem uczestniczki możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) w wyniku naruszenia przepisów postępowania - art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 386 § 2 k.p.c., art. 5 k.p.c. i 13 § 2 k.p.c., w zw. z art. 48 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, art. 5 k.p.c. i 232 zd. 2 k.p.c. oraz art. 48 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, naruszenie art. 227 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i 286 k.p.c. w związku z art. 5 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. i art. 46 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Naruszenie prawa materialnego łączyła z uchybieniem art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego przez jego niewłaściwe zastosowanie.

Skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 26 stycznia 2018 r., zniesienie postępowania w obu instancjach i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do

ponownego rozpoznania; ewentualnie o uchylenie w całości jedynie postanowienia Sądu Okręgowego i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie wniosku. Wniosła też o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz adw. H.K. kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu — według norm przepisanych i jednocześnie oświadczyła, iż koszty te nie zostały uiszczone ani w całości, ani w części.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżąca uzasadniła potrzebę przyjęcia jej skargi do rozpoznania wystąpieniem przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 2, 3 i 4 k.p.c.

Istotne zagadnienie prawne sformułowała w formie pytania, „czy zaniechanie ustanowienia, bądź oddalenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu osobie z problemami natury psychicznej (w tym wypadku z rozpoznaniem ograniczonych zaburzeń urojeniowych - schizofrenii) powoduje pozbawienie uczestnika możliwości obrony, a w konsekwencji nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c.?”

Oczywistą zasadność skargi łączyła z niedopełnieniem powinności podjęcia przez Sąd stosownych czynności w celu obrony praw procesowych uczestniczki, a konkretnie ustanowienia dla niej pełnomocnika z urzędu oraz udzielenia jej stosownych pouczeń dotyczących czynności procesowych, szczególnie potrzeby

aktywności dowodowej uczestniczki. Zaniechanie tych czynności doprowadziło, zdaniem skarżącej, do naruszenia procesowych zabezpieczeń praw uczestniczki postępowania. Dodatkowo skarżąca wskazała, iż „w sprawie nie zostało ustalone i wyjaśnione, na czym polegał stan zagrożenia życia uczestniczki postępowania, chociaż stwierdzenie takiej sytuacji stanowi nieodzowną przesłankę przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej w art. 22 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.”

Powołanie się na poważne wątpliwości interpretacyjne jako przesłankę przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) zakłada nie tylko wskazanie przepisu prawa i stwierdzenie, że - w ocenie skarżącego - wywołuje on wątpliwości. Konieczne jest również wykazanie, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa. Jeżeli konkretny przepis był już przedmiotem wykładni w judykaturze, a interpretacja ta jest w ocenie skarżącego nieuzasadniona, nieodzowne jest również przedstawienie racji, które przemawiają za zmianą dotychczasowej linii interpretacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706). Tymczasem skarżąca nie wskazała przepisów o wykładnię których wnosi. Pełnomocnik skarżącej nie przeprowadził również stosownego wyводу prawnego na poparcie tezy o rzeczywistym występowaniu potrzeby wykładni jakichkolwiek przepisów prawa.

Z treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika ponadto, że skarżąca przywołała także przesłankę wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do pytania „czy zaniechanie ustanowienia, bądź oddalenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu osobie z problemami natury psychicznej (w jej wypadku z rozpoznaniem ograniczonych zaburzeń urojeniowych - schizofrenii) stanowi pozbawienie możliwości obrony, a w konsekwencji o nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c.?

Nie można zgodzić się z uczestniczką postępowania, iż została pozbawiona możliwości obrony swoich praw. Sąd przeprowadził dowód z opinii sądowo – psychiatrycznej, przesłuchał w charakterze strony uczestniczkę postępowania oraz przesłuchał jej męża. Nadto przeprowadził dowód z karty informacyjnej leczenia szpitalnego. Z przeprowadzonego przez Sądy obu instancji postępowania dowodowego wynikało, iż zostały wykorzystane wszystkie istotne dla sprawy dowody, a Sądy odniosły się do całego zebranego w sprawie materiału dowodowego, wskazując na logicznie wypływające z niego wnioski. Uznać zatem należy, że Sąd Rejonowy, a następnie Sąd Okręgowy z urzędu przeprowadziły potrzebne dowody na podstawie, których ustaliły nie budzący wątpliwości stan faktyczny sprawy, a następnie dokonały jego subsumcji pod stosowne normy prawne. Uzasadnia to wniosek, że Sąd zapewnił uczestniczce postępowania niezbędną pomoc prawną przeprowadzając z urzędu niezbędne postępowanie dowodowe. Wysoka aktywność procesowa uczestniczki, a przede wszystkim treść jej pism, wskazująca na orientację w swojej sytuacji i przedmiocie postępowania, a także perspektywach co do leczenia także potwierdza, że nie zachodziła podnoszona przez skarżącą nieważność postępowania spowodowana uniemożliwieniem jej obrony praw w wyniku niezapewnienia jej pomocy fachowego pełnomocnika, ani też nieudzielenia jej pouczeń. Z protokołu rozprawy wynika zresztą, że Sąd Rejonowy pytał uczestniczkę o stanowisko w sprawie ewentualnych dalszych dowodów z opinii biegłego.

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie potwierdza też argument, że z opinii biegłego sądowego nie wynikało na czym polegało bezpośrednie zagrożenie dla życia uczestniczki – skoro wynika z niej zagrożenie płynące z podejmowania głodówek na polecenie „anioła stróża”. Z kolei stwierdzenie zawarte w karcie informacyjnej leczenia szpitalnego z dnia 22 stycznia 2018 r., że „pacjentka nie zagraża bezpośrednio swojemu życiu ani zdrowiu i życiu innych osób” odnosiło się do stanu uczestniczki w okresie wypisywania jej ze szpitala, a nie przyjmowania do niego. Tymczasem w niniejszym postępowaniu istotny jest stan istniejący w chwili przyjmowania do szpitala, a nie w chwili jego opuszczania.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy

i jurydycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie, a zaskarżone orzeczenie jest oczywiście wadliwe. Skarżący, powołując się na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. powinien wykazać oczywistą zasadność skargi kasacyjnej przejawiającą się kwalifikowanym charakterem naruszenia przepisów prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910). Uczestniczka takiego wywodu nie przeprowadziła.

Uznać zatem należy, iż wymieniona przez skarżącego podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodziły jak również okoliczności sprawy nie wskazują, aby zachodziły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Koszty pomocy adwokackiej, z której wnioskodawczyni korzystała w postępowaniu kasacyjnym, przyznane na rzecz pełnomocnika z urzędu, wynikają z treści § 14 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 4 ust. 1 i 3 oraz art. 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.).